

לאברהם

ויקראו לפניו אברהם (בראשית מא, מג)
”זה יוסף שהיה לך בחימה” (ר"ט)

מתורתו ומשנתו של
שר התורה הגאון הקדוש
רבי יוסף ענגיל זצ"ל

פרשת פקודי תשפ"ד • שנה ד' - גליון קס"ו • מכון "אוהבי תורה" להוצאת ספרי רבינו זי"ע

תפארת יוסף

פנינים על פרשת השבוע

גיליוני הש"ס
שבת כב:

אלה פקודי המשכן משכן העדת וגו' (לח, כא).

העדות שבבית המקדש

בשבת (כב): 'מחוץ לפרוכת העדות יערוך' (ויקרא כד, ג), עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל.

כזה נקרא גם כן הבית המקדש 'משכן העדות', והוא על שם עשרה נסים הקבועים שנעשו בו (אבות פ"ה מ"ה), דהם גם כן עדות על שריית שכינה בישראל. וכן עבודת הבית המקדש יש בה עניין עדות זה, כי הנסים נעשו על ידי שריית שכינה, ושריית שכינה היא בשביל העבודה שנעשית שם, נמצא שיש גם בעבודה עניין 'עדות' זה.

וזהו בסנהדרין (קג), אחז ביטל את העבודה וחתם את התורה, שנאמר (ישעיה ח, טו) 'צור תעודה חתום תורה בלימודי'. ולכאורה איך רמוזה עבודה כאן, אך היא רמוזה בתיבת 'תעודה', דהעבודה יש בה עדות כו' כנ"ל, ונקראת 'תעודה' משום זה - כמו 'פרוכת העדות' 'משכן העדות'.

בית האוצר
מערכת א כלל מח

ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש יוקם המשכן (מ, יז).

חשבון 'ארבעים חסר אחת'

דשנות אהל מועד

אחד אין נחשב חסרון - כן דייקתי באתון **דאורייתא** (כלל כב פיסקא ג), מהא דפריה רוביה נחשב בפרק קמא דקידושין (לד): למצות עשה שלא הזמן גרמא. ואמאי, הא אין נוהגת ביום הכיפורים - לדיעות הסוברים (שאלתות שאילתא קסז; רמב"ם הלכות שביבת עשור פ"א ה"ה) דחמשה עיגונים דאורייתא. ועל כרחק, דכיון דנוהג כל השנה מלבד יום אחד, לא חשיב חסרון, וחשיב שפיר מצוה הנוהגת כל השנה.

א) עיין עירובין ב. דמשכן דאיקרי 'מקדש', ומקדש דאיקרי 'משכן'.

ב) וכן ביאר המהרש"א שם ד"ה בטל.

ג) והארץ שם בראיות נוספות.

ד) והכוונה שה'כולל' של כל המספר יחד, נחשב גם הוא למספר אחד ונוסף על המספר הכללי, כמקובל אצל מחשבי גימטריאות. וראה בני יששכר חודש סיון מאמר ב אות יג: 'שכן הוא רגילות המקובלים בחושבם גימטריאות, כאשר נחסר אחת מהחשבון מוסיפים הכולל, והוא נרמז בתורה בדברי יעקב (בראשית מה, ח) 'אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, ראובן שמעון' בגימטריא אפר"ם מנש"ה בהוסיף הכולל...'

ה) ראה **אוצרות יוסף** שם פיסקא ז: "... בית המקדש הגדול עניינו שהוא מאחד ומחבר את הכלל ישראל, וכמו שכתב המהר"ל מפראג

וענין דאחד אין נחשב חסרון, יש לומר, דהוא מפאת חשבון ה'כולל' אשר **לבעלי הרמז** (עיין זוה"ק ח"א רסב; פרדס רימונים שער ל פרק ח ד"ה מספר המעוגל), דהתכללות הפרטיים נחשב גם כן לדבר אחד.

ועינין תוספות יום טוב שבת (פ"ז מ"ב ד"ה אבות) על המשנה (שם) ד'אבות מלאכות ארבעים חסר אחת', דהקשה מדוע לא תני 'שלשים ותשע'. ותירץ, דאגב הך דמכות (כב). דתני מכות ארבעים חסר אחת, תני הכי. והתם איצטריך למיטני הכי, משום דבתורה כתיב (דברים כה, ג) 'ארבעים יכנו', והכי קאמר, דמכין אותו ארבעים הכתובים בתורה חסר אחת, עיין שם.

ואין תירוץ זה מספיק, דבזבחים (ק"ח): איתא גם כן, תנו רבנן, ימי אוהל מועד שבמדבר ארבעים חסר אחת כו'. **ובכתבי אגדה** שלי ליישב, דהכשר והכנת המצוה חשיב כמצוה, ועל כן גם שנה ראשונה - שעשו המשכן - נחשב כאילו היה משכן וקרבתו, אלא שבפועל לא היה, ולכן מיקרי ארבעים חסר אחת, ודו"ק.

ולפי הנ"ל - דאחד אין חשיב חסרון מפאת דהתכללות הפרטיים חשיב גם כן אחד, על כן שפיר ל"ט בהחשבם יחד בכלליות נחשבים מספר ארבעים, אלא שכשאתה בא לספור הפרטיים אחד אחד אין שם רק ל"ט, ולכן מיקרי זה 'ארבעים' - בכלל, 'חסר אחת' - בחשבון הפרטיים, ודו"ק.

אוצרות יוסף
דרוש

רק אִתָּה לא תבנה הבית פי אם בנך הַיָּצֵא מִחֻלְצֵיךָ הוא יבנה הבית לְשִׁמִּי (הפסרת השבוע - מלכים א, ח, ט).

הענין שלא נבנה הבית בימי דוד | בית המקדש מאחד | על ידי האחדות עומדים בזעמו | דוד המשיך בתמידות עת רצון

יש לומר, דמה שלא נבנה הבית בימי דוד, היינו דעניין הבית לאחד את ישראל. וצורך האיחוד,

דכתיב (תהלים ז, יב) 'ק"ל זועם בכל יום', וכתיב (נחום א, ו) 'לפני זעמו מי יעמוד', לא קשיא, כאן ביחיד כאן בצביון - ש"ס פרק קמא דעבודה זרה (ד.).

וכתבתי כבר, דעל יחיד אינו זועם, דאי אפשר לעמוד בזעמו, דבשעת זעם - עידן ריתחא - הרי ענשינו אֶעֱשֶׂה וכש"ס מנחות (מא.), ועל כן יחיד - דאין לך אדם בישראל שאינו מחויב עשה כמבואר בזבחים (י). - אי אפשר לעמוד בזעם, ורק ציבור - דעשה החסרה לזה נשלמת על ידי האחר שקיימה, ונשלמים זה על ידי זה, לכן יש זעם, דיכולים לעמוד בזעם. ועל כן זהו העניין שצריכים לבית שיאחדם, מפאת הזעם שיש בציבור, וצריך לאחדות - שישלמו בעשין החסרים זה על ידי זה, דנחשב קיום של האחר כאילו קיים הוא, כיון שהם מאוחדים יחד, ודו"ק.

ועל כן זה רק כאשר יש זעם על הציבור על כל פנים, ומה שאין כן בימי דוד המלך ע"ה שאמר (תהלים סט, יד) 'ואני תפלתי לך ד' עת רצון', ובירושלמי מכות (פ"ב ה"י), אמר דוד, בכל עת שאני מתפלל לפניך יהיה עת רצון. והנה דוד היה עניינו תמיד 'תפלה', וכמו שאמר (שם קט, ד) 'ואני תפלה' - ולא אמר 'ואני מתפלל', והיינו דעצמותו היה 'תפלה' (עיין אבן עזרא ורד"ק שם ד"ה ואני), וכיון דעצמותו היה זה, אם כן ממילא הרי היה זה תמיד (עיין רש"י שם ד"ה ואני), דהעצמיות הרי הוא תמיד (עיין נצח ישראל פרק יא ד"ה הסבה הג').

ואם כן, כיון דדוד היה תמיד 'תפלה', ובתפלתו הרי היה עת רצון - דוודאי נתקבל מבוקשו שבשעת תפלתו יהיה עת רצון, וכיון דהיה תמיד 'תפלה', אם כן הרי היה תמיד 'עת רצון' בימיו, ואם כן כיון דהיה בימיו תמיד עת רצון, אם כן הא לא היה עידן ריתחא כלל בימיו, רק אדרבה, היה תמיד עת רצון - דהוא היפוך עידן ריתחא, ואם כן נמצא דלא היה צורך כלל בבית המאחד, ועל כן לא נבנה הבית בימיו, כי בקדושתו ומעלתו הגדולה שהמשיך תמיד עת רצון, לא היה צורך בבית המאחד כלל, ודו"ק היטיב מאוד.

ו) ראה בארוכה בגליון זה עמוד הבא.

ז) **המשך לשונו**: "וזהו בש"ס סנהדרין (כב), המתפלל צריך שיראה עצמו כאילו שכינה כנגדו, שנאמר (שם ס, ח) 'שויית ד' לנגדי תמיד'. ולכאורה איך הלימוד מכתוב הנ"ל על המתפלל דייקא, הרי בכתוב נאמר 'שויית ד' לנגדי תמיד', ואם כן הרי תמיד צריך לראות כאילו שכינה כנגדו, ולא דווקא בשעת תפלה. אך דכתוב זה - 'שויית וגו' - הרי אמרו דוד, והוא הרי היה תמיד עניינו 'תפלה', וכמו שאמר 'ואני תפלה' דעצמיותו היתה 'תפלה', והעצמיות הרי הוא תמיד וכנ"ל, ואם כן שפיר הא אין לימוד רק על שעת תפלה, דאף שאמר 'תמיד', הרי הוא היה תמיד 'תפלה', ודו"ק היטיב מאוד. וראה עוד **אוצרות יוסף** מאמר דוד פיסקא קסד, מה שביארו בזה "חכמי האמת".

ז"ל (נתיבות עולם נתיב השלום פרק ב ד"ה ובפרק), כי מה שנאסר לכל אחד להקריב במה בפני עצמו (ראה זבחים ק"ב) ויש לכולם רק בית אחד להקריב בו, **דבר זה מחבר את הכלל ישראל יחד**, ולכן כל הנודר ועושה לו תורה לעצמו, אשר גם התורה שיש לישראל - 'תורה אחת' יהיה לכם' (במדבר טו, טז) - גם כן מחברתם ומאחדתם, והוא נודר ועושה לו תורה בפני עצמו ומפריד עצמו מהכלל, לכן הוא כאילו בנה במה (עיין נדרים כב), וכמו שבש"ס חגיגה (כב). שרצו שם לומר שלא יהיו ישראל נפרדין זה מזה, אמרו שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו, כן כתב המהר"ל מפראג ז"ל בכמה מקומות מספריו (ראה נתיב הענוה פרק ד"ה ובפ"ק; חידושי אגדות נדרים שם ד"ה הנודר). והארץ עוד בענין האיחוד שבמקדש שם פיסקא ט; דרוש ד פיסקא מו; שם פיסקא נ; שם פיסקא נב; שם פיסקא סח; שם פיסקא צג; שם פיסקא קכו.

‘יעשו בני ישראל ככל אשר צוה ד’ (לט, לב).
‘כי בני ישראל יזכו זה לזה והתורה ניתנה להתקיים בכללות ישראל
כל אחד יעשה היכולת שבידו ויזכו זה לזה’ (אור החיים הקדוש)

כיצד כל אחד מישראל מקיים כל התרי"ג מצוות

~ מתוך: שב דנחמתא אות ה ~

שבקיום מצוה אחת נעשה האדם בן עולם הבא. וזהו לפי שבקיום מצוה אחת נכנס בכלל ישראל על כל פנים, ונעשה לנפשו צירוף וחיבור מה עם קדושת נפשם, ועל כן מוכרח ממילא שיהיה בן עולם הבא, כי אם שחסרו לו עדיין שאר המצוות, עם כל זה תקח נפשו הלבוש והקדושה הנקנית משאר המצוות מאת כלל ישראל וכנ"ל. מה שאין כן כל זמן שלא קיים אף מצוה אחת ולא קנתה נפשו קדושה כלל, אזי אין לה צירוף וחיבור כלל אל קדושת נפשות כלל בני ישראל, ועל כן אי אפשר שתומשך לו מהם מקדושת נפשם. ועל כן בעיני לרבי יוחנן קיום חוק אחד, וגם כן שפיר הוא בן עולם הבא על ידי קיום חוק אחד.

לר"ל מקיימים כל התורה ע"י לימודה או ע"י הרצון

אבל ריש לקיש, יש לומר דסובר שאין קדושת הנפש נמשכת מנפש אחרת, ועל כן האדם בעצמו צריך שיקיים תרי"ג מצוות. ואם שזה אי אפשר להיות וקבושיא הנ"ל, עם כל זה כבר נאמרו שארי תירוצים בזה - דמצוות שאי אפשר לקיים בפועל יש לקיימם על ידי לימוד דיניהם, וכאומרו ז"ל (עין מנחות קי). כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה (עין קרית ספר שם ד"ה הדרך הב; דרך פקודיך שם אות א; שם הקדמה ד אות ו). ועוד שאם האדם עושה את שלו - כל מה שמחויב כפי יכולתו, ורוצה לקיים כל המצוות באמת, אלא שיש מצוות שאין בידו לקיימם, אם כן עליהם אמרו רבותינו ז"ל (קידושין מ), חישב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה - מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, ונחשב הרצון לבד לקיום בפועל, וקונה הנפש את הלבוש שלה מפאת הרצון לבד, ואם כן על כל פנים יש לו לאדם לקיים כל מה שבידו לקיים (עין של"ה עשרה מאמרות מאמר ו אות פז). ועל כן שפיר סבירא ליה לריש לקיש דאפילו מי שמשירר חוק אחד עליו נאמר יופערה פיה לבלי חוקי.

המחלוקת ד'אחד מעיר' תלויה ג"כ בהמשכת קדושה

ואם כן כיון שעיקר מחלוקתם זאת הוא - אם קדושת הנפש נמשכת מנפש אל נפש, וכמו שכתבתי דרבי יוחנן סבירא ליה הכי וריש לקיש חולק וכנ"ל, אם כן מובן ממילא שזהו בעצמו פלוגתא השניה. דרבי יוחנן סבירא ליה ד'אחד מעיר' מזכה כל העיר כולה וכו', והיינו שקדושת נפשו נמשכת גם להם - אף שהם ערומים מבלי לבוש וקדושת המצוות, וריש לקיש דלא סבירא ליה סברא זאת, על כן אמר דקרא ד'אחד מעיר' וגו' הוי דברים ככתבן. ואם כן מובן איפוא סמיכות המחלוקת הנ"ל בפשיטות לנכון.

שמקיים חבריו המצוה, וכן כתב **בבית שמואל אחרון** (פרשת שמות ד"ה ונראה לו), ולענין זה כתבו החיד"א **באהבת דוד** (הרוש ח לשבת כלה עמוד סז ד"ה ופ"ט), ו**ערוך לנו** (יבמות קכב: ד"ה והנה); **אלשיך** פרשת שלח (טו, לו ד"ה והנה) - על ידי מצוות ציצית שבה זוכרים את כל מצותיו ומקבלים לעשותם, ומחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה ומעלה עלינו כאילו עשינו את כולם יום יום; **דרך פקודיך** (הקדמה ג אות א) - יאמר קודם כל מצוה המודמנת לו שמכוין לקיים התרי"ג מצוות התלויות בה, וזו תקנה גם לאותן מצוות שלא נודמן לו סיבתם; שם (אות ד) - שישתדל מאוד בקיום המצוה הראשונה והאחרונה שבתורה, ובזה יחשב המעט שהוא מקיים כאילו קיים הכל; **אמרי נועם** (פרשת ויקהל אות ד) - שבמה שאדם מעמיד דורות ודורי דורות, או באפשרי על ידי תולדותיו יתקיימו כל התרי"ג מצוות בכללות ובפרטות; **הרה"ק מהר"א מבבלזא ז"ע** - על ידי שכולל עצמו בקדושת ישראל נחשב כאילו קיים הכל (ראה לקט אמרי קודש פרשת משפטים עה"פ ויבוא משה) וכן על ידי לימוד התורה (שם פרשת תרומה עה"פ ועשו ארון; פרשת תצוה עה"פ ועשית בגדי קודש ועוד).

ודאי אינו, שאין לבא אל שער המלך בלבוש חסר - שְׁיָרָא מקצת איברי הנפש ערומים מבלי לבוש.

קדושת המצוה נמשכת לכלל ישראל - דכולם נפש אחת

והרבה תירוצים נאמרו בזה, ואחת מהנה (ראה אור החיים בפרשתנו לט, לב ד"ה עוד נראה - ד"ה ובוה; דרך פקודיך הקדמה ג אות ב), שמפני היות נפשות כל ישראל נפש אחת בשורשם מעלה באמת (ראה של"ה פרשת וישב אות ב), ואך בירדם לעולם הזה נתחלקו, ועל כן כולם נחשבות לנפש אחת, וכל אחת ואחת כאבר מנפש הגדולה של כלל ישראל, ועל כן נמשכת קדושת המצוה מאת המקיימה אל כלל ישראל ונעשית לבוש לכולם - לאבר הנפשי שלהם אשר הוא לעומת מצוה זאת. ועל כן בהיות שכל מצוה מתרי"ג מצוות מתקיימת על ידי אחד מבני ישראל בכל העולם על כל פנים, על כן מה שחסר לכל אדם פרטי מן המצוות, הנה יקח הלבוש הנקנה מהם משאר בני ישראל המקיימים אותם המצוות, ותומשך לו מהם.

מחלוקת ר"י ור"ל - אי נמשכת קדושה מנפש לנפש ונראה שזהו טעמיה דרבי יוחנן הסובר

ומי שיש בידו למחות ואינו מוחה נתפש באותו עון כדאיתא בשבת נד; אם כן על ידי שימחה באנשים שאינם רוצים לקיים המצוות שיכולים לקיים, או שיהא בעותרם ויסיע אותם בעשיית המצוות, בזה יחשב שהוא מקיים המצוה, ראה שם באריכות; **מרפא לנפש** על חובת הלבבות (שער חשבון הנפש פרק ב ד"ה ומה), בשם **האלשיך הקדוש** - שיתאזה וישתוקק מתי יבוא לידו המצוות שאין ביכולתו עתה לקיימם ויקיים במחשבה, והסכמה זו מצרף הקדוש ברוך הוא למעשה (ראה קדושין מ). כאילו עשאה את כולם, והבורא דינהו לזכות מאחר שפחשבתו היא טובה; **ליות חן** (פרשת קדושים ד"ה ואהבת) - שעל ידי שמקיימים 'אהבת לרעך כמוך', אם כן כל ישראל נחשבים כגוף אחד ויוצא האחד במה

בסנהדרין (קיא.), 'ופערה פיה לבלי חוקי' (ישעיה ה, יד), אמר ריש לקיש, מי שמשירר אפילו חוק אחד. אמר ליה רבי יוחנן, לא ניחא להו למריהו דאמרת הכי, אלא אפילו לא למד אלא חוק אחד, עכ"ל הגמרא.

ובנהנת מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, אציע מחלוקת שניה הסמוכה לזו שם, וז"ל: 'כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה' (ירמיה ג, יד), אמר ריש לקיש, דברים ככתבן. אמר ליה רבי יוחנן, לא ניחא ליה למריהו דאמרת להו הכי, אלא 'אחד מעיר' - מזכה כל העיר, ו'אחד ממשפחה' - מזכה כל המשפחה כולה, עכ"ל.

ונראה, דשני המחלוקת הללו דרבי יוחנן וריש לקיש הסמוכות זו לזו, דהיינו מחלוקת ד'פערה פיה לבלי חוקי' - ריש לקיש אמר למי שמשירר חוק אחד וכו', ומחלוקת ד'אחד מעיר ושנים ממשפחה' כו' הנ"ל, שניהם ענין אחד המה ופלוגתא אחת היא בענינה.

תרי"ג מצוות לבושים לנפש - וכיצד יושלמו המצוות שא"א לקיימם

וזה, דנודע שאלה אשר שלאו המחברים (ראה קרית ספר הקדמה פרק ז ד"ה יקרה; של"ה עשרה מאמרות מאמר ו אות קפז), לפי ההצעה הנודעת (ראה תיקוני תיקון ע קלב; שער המצוות הקדמה ד"ה דע) כי אין לבא אל שער המלך העליון ברוך הוא בלבוש חסר - כי אם בלבוש שלם. אם כן כיון שלבוש הנפש הוא רק מתרי"ג מצוות (ראה עץ חיים שער מט פרק ה ד"ה אמנם), שברמ"ח עשין נעשה לבוש לרמ"ח איברי הנפש, ומשס"ה לאוין לשס"ה גידי הנפש, ואם כן איפוא, כיון שיש מצוות שאין ביד האדם לקיימם כלל, כגון מצוות דכהנים - שאי אפשר שיקוימו בזרים, וכן יש מצוות שאפשר שלא יזדמנו לאדם לעולם - כמצוות שילוח הקן ומצוות יבום וכדומה, ואם כן ההכרח שיהיה לבוש כל אדם חסר, וזה

(א) המשך לשונו: "כי כמו שיש לגוף רמ"ח איברים ושס"ה גידים (ראה זוה"ק ושלח קע), כן יש לנפש לעומתם בדקות ורוחניות, כי הגוף הוא דפוס הנפש (שם בראשית כ: שעי קדושה ח"א שער א)."

(ב) האור החיים שם כתב כן על הנאמר בפרשה (לט, לב), 'ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ד' את משה כן עשו', וכתב: 'והגם שלא עשו אלא בצלאל וחכמי לב... כאן עשה הכתוב מחברת הכללות בקיום התורה, והראה כי בני ישראל יזכו זה לזה והתורה ניתנה להתקיים בכללות ישראל, כל אחד יעשה היכולת שבידו ויזכו זה לזה. ואולי כי לזה רמז באומרו 'ואהבת לרעך כמוך', פירוש לצד שהוא כמותך, כי בשלמות ייטיב לך, ובאמצעותו אתה משלים שלימותך, ואם כן אינו אחר אלא אתה עצמך וכאחד מחלקיך', ועל פי זה המשך כמובא בפנים.

(ג) להשלמת היריעה, נביא עוד כמה יישובים לקושיא הנזכרת - איך קיימים אדם כל התרי"ג מצוות: **קרית ספר** (בהקדמה פרק ז ד"ה הדרך א) - כיון שכל ישראל ערבים, כמבואר בסנהדרין כז;

שבת דאתחדת ברזא דאחד

זכות התאספות בני ישראל במצרים בשבתות נוספו להם דעת ותבונה וכח להאמין בה | 'להקהיל קהלות בכל שבת ושבת' כדי שבני ישראל יהיו באחדות שהיא תנאי לקבלת שבת | בית המקדש מאחד את ישראל ולכן נאסרו הבמות | י"ב לחם הפנים המרמזים לי"ב שבטים הונחו בפנימיות המקדש כדי שיהיו בני ישראל מאוחדים תמיד | סידור הלחם בשבת - שיש בו כח האחדות | שבת מאחדת את ישראל - כי עכו"ם ששבת חייב מיתה

לכולם להשראת השכינה ולהתקרב בו להשם יתברך בקריבת קרבנות, ואם כל אחד ואחד בונה במה לעצמו הוא עניין פירוד - עיין חגיגה (כב.), שלא יהא כל אחד ואחד בונה במה לעצמו כו', היינו שלא יהיו ישראל מפורדים זה מזה. ועל כן הנודר, אשר התורה גם כן מאחדת את ישראל - מה שיש לכולם 'תורה אחת' (ראה במדבר טו, טז), וזה שהוא נודר ואוסר מה שלא אסרתו תורה ועושה לו תורה לעצמו, הרי זה שהוא מפריד עצמו מן הכלל, ועל כן נחשב כאילו בנה במה, עיין שם (ראה נתיבות עולם נתיב השלום פרק ב ד"ה ובפרק).

"ומבואר דהמקדש הוא מאחד את ישראל. ולכן בשביל שנאת חנם - פירוד ישראל זה מזה - חרב בית המקדש (יומא טו), ודו"ק (ראה דרוש ו פסקא יב).

"ועל כן היו י"ב לחמים נגד י"ב שבטים (עיין תרגום יונתן כאן) מונחים תמיד בהיכל - פנימיות המקדש - 'לחם פנים לפני תמיד' (שמות כה, ל), **כדי שיהיו ישראל מאוחדים תמיד בכח המקדש.**

"ולכן היה סידור הלחם בשבת (ראה ויקרא שם, ח), **וזה כדי שיתאחדו ביותר, כי השבת גם כן לו כח איחוד ישראל,** כי עניינו האחדות - וכלשון **הזוהר** (תרומה קלה). רזא דשבתא איהו שבתא דאיתאחדת ברזא דאחד, **ובהיותו מיוחס לישראל - כי עכו"ם ששבת חייב מיתה** (סנהדרין נח:), **לכן הוא מאחד את ישראל.** ועל כן יסודו במנחת שבת - 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ' (דברי הימים א יז, כא), כי השבת מאחדם.

"ולכן היו שומטים הקנים שבין לחם ללחם מערב שבת, ומחזירין אותן במוצאי שבת, כמבואר במנחות (צו). במשנה וברש"י (ד"ה שומטין). וזה מפאת כי בשבת ישראל מאוחדים ביותר גם על ידי כח השבת, **ועל כן ראוי שלא יהיה אז שום דבר מפסיק בין הלחמים הרומזים לשבטי ישראל, רק יהיו מאוחדים איחוד גמור** בלי שום מפסיק בינתיים - ואף לא הקנים, ודו"ק".

להקהל ולהתחבר באחדות האמיתית².

וכן מובא בספר **'אמרי פנחס'** (פרשת ויקהל) משמו של הרה"ק רבי **פנחס מקאריץ** זי"ע: "וזה פירוש ויקהל משה, שעשה אותם אחדות אחת, ואז אמר להם מצות שבת, כי שבת היא אחדות, רשות היחיד. וגם בשבת ניתנה תורה (שבת פו:), ושבת שקולה ככל התורה (עיין שמות רבה כה, יב), כי התורה אי אפשר ליתן אלא על ידי אחדות, כמו שכתוב (יט, ב) 'ויחן שם ישראל'".

ועוד מובא (שם שער השבת אות כט) בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, שהוא הטעם למנהג ישראל קדושים בשבת קודש "לאכול דוקא 'לאקשין' (-אטריות), שהוא רומז לאחדות, שמסתבכין זה בזה. שבת היא רשות היחיד, ושבת שלום"³.

ואף להקמת המשכן נצרכה האחדות, כדברי הרה"ק **בעל 'אבני נזר'** זי"ע (שם משמואל פרשת ויקהל תרע"א): "כי באשר עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות, ומשהוקם המשכן נאסרו ונעשו כל ישראל כאחד, על כן הקדים 'ויקהל' שעשה כולם קהלה וכלל אחד, והיינו טעמא שהקדים שבת למלאכת המשכן, ששבת הוא רזא דאחד, ובאמצעות שבת זכו למשכן".

גם במשנתו של רבינו **הגה"ק רבי יוסף ענגיל זי"ע** מציינו ענינים אלו של אחדות ישראל, שזמנה, מקומה וסגולתה הם בשבת קודש, במשכן ובתורה הקדושה. וזו לשון קדשו בביאור ענין לחם הפנים:

"עניין הלחם הפנים דהם י"ב לחמים (ראה ויקרא כד, ה), עניינם לאחד י"ב שבטים שבישראל, כי המקדש הוא מאחד את ישראל, וכמבואר **בבאר הגולה** למהר"ל ז"ל על אומרים ז"ל (גדרים כב). כל הנודר כאילו בנה במה, כי המקדש ואיסור הבמות הוא מאחד את ישראל - מה שיש מקום מיוחד

ידוע ומפורסם בעולם, אימרתו הקדושה של הרה"ק רבי **דוד מלעלוב** זי"ע, שפירש את הפסוק (שמות ה, ז): 'לא תאספון לתת תבן', ש"לפי פשוט המאמר היה ראוי לומר 'לא תוסיפון' בוי"ו. אך התורה הקדושה באה לרמז לנו, כי ידוע שפרעה הניח להם ליום אחד חירות משעבוד העבודה, רק משה רבינו ע"ה בחר להם יום השבת למנוחה, והיה דרכם ביום ההוא להתאסף ביחד למשה וזקני ישראל לשמוע תוכחות חיים ולהאמין באחדותו ומציאותו יתברך. ולאשר פרעה לגודל רשעתו אשר מחפצו לסורם למשמעתם ולעבוד את גלולי מצרים, ואחרי ראותו כי לא עלתה בידו, ראה והבין שמחמת שהם נאספים יחד יוסיפו דעת ביראת אלקים ועל ידי זה נכנע כח הסטרא אחרא בקרבם, לזה אמר לבל יתאספו עוד 'לתת תבן' - דעת ותבונה להם"⁴.

נכדו כ"ק האדמו"ר רבי **משה מרדכי מלעלוב** זצ"ל היה אומר, שמקובל בידו מאבותיו הקדושים, שזקנם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע הפטיר ואמר על פירוש זה: "פארוואר (=באמת), בעולם העליון יצא משה רבינו ע"ה לקראתנו ויאמר שזו היתה באמת כוונתו בהוספת האות 'א' ב'לא תאספון'..."⁵.

שבת קודש היא יום של אחדות ישראל, כדאיתא במדרש (ילקוט שמעוני ויקהל אות ת"ח) על הפסוק (לה, א) 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל: 'רבותינו בעלי אגדה אומרים, מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה 'ויקהל' אלא זאת בלבד, אמר הקדוש ברוך הוא, עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר, כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בניי". ופירש **ב'פנים יפות'** (פרשת ויקהל ד"ה ויש להבין): "היינו

ז"ע מתלמידי רבינו **הבעל שם טוב הקדוש** זי"ע: "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, למשל כלי שמחזיק יין צריך שיהיו דפנות הכלי שוין שלא יהיה אחד גבוה מחבירו, ואז מחזיק ברכה, מה שאין כן כשדופן אחד גבוה מחבירו יצא כל היין. כך כשישראל אין אחד גבוה מהשני אז מחזיק ברכה. לכך לא ניתנה התורה רק בשבת, כי בשבת הוא רשות היחיד ויכולין לבא לאחדות ולקבל התורה, לכך אוכלין 'לאקשין' בשבת, שרומזין לאחדות שמסתבכין זה בזה".

בוזר הקדוש (ח"ב קלה. פרשת תרומה) למהוי אחד באחד כו'. וזהו ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, היינו שהקהיל כל הכנוסיה כו', ועשה ביניהם אחדות, לבל יהיה פירוד לבבות בין אחינו בני ישראל חס וחלילה. 'ויאמר אליהם אלה הדברים' אשר אנכי מקהיל אתכם ועשיתי אחדות ביניכם, זהו אשר צוה ה' לעשות אותם, שתהיו באחדות גמור לקדושת שבת".

ד) וכן מובא בספר **'פאר לישרים'** (אות נד, מובא בספר גנוי צדיקים, עמוד קב) בשם הרה"ק רבי **שמעריל וערחיווקער**

א) לשון **ה'רמתים צופים'**. וכן מובא **ב'שם משמואל'** פרשת שמות תרע"א ד"ה עתה תראה; **'שיח שרפי קודש'** חלק ג אות תנא (ועי"ש מה שמוסיף בשם הרה"ק בעל 'חידושי הרי"ם' זי"ע); **'אמרי יוסף'** פרשת שמות (ד"ה לא תאספון): "זה רבות בשנים אשר שמעתי בשם צדיק אחד".

ב) ספר **'קדושת מרדכי'** (ח"א עמוד מח).

ג) וביתר הרחבה מצינו בתורתו של הרה"ק רבי **שלמה ליב מלעונטנא** זי"ע (פרשת ויקהל): "כי הנה נודע שלקדושת שבת צריך תחלה אחדות בין עדת בני ישראל, כמו שכתוב

ופה באתי רק להעיר.

חסרון סמיכות דעת בדבר שלא בא לעולם

בבבא מציעא (טז.), הכא סמכא דעתיה והכא לא סמכא דעתיה.

משמע דמה דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (גיטין מג:) היינו משום דלא סמכא דעתיה. ועיין שו"ת מהר"י ברונא (סימן קפ ד"ה ועוד) [וז"ל: מעשה בריגנספור"ק, שאשה באה שם מעיר אחרת, וילדה בן ביום חמישי, ובא אחד מיושבי הקהלה ונעשה לו בעל ברית, וביום ששי נולד בן לאחד מיושבי הקהלה, ובשבת רגילין לקרות לספר תורה אבי הבן ובעל ברית, ואירע שלא יכלו לקרות לספר תורה רק אחד מהם, ושאלוני מי קודם, אם אבי הבן קודם שהוא מיושב פה, וגם הוא אבי הבן והוא קודם. או דילמא כיון שהבן הראשון נולד ביום חמישי ונעשה בעל ברית כדי לקיים מצוותו ולקרות בתורה, הוא קודם.

והשבת, בעל ברית קודם מתרי טעמי, חדא וכו'. ועוד, כל הקודם זכה, וכיון דזה נולד תחלה - זכה בקריאתו, אף על גב דאין אדם זוכה בדבר שלא בא לעולם, מכל מקום הואיל ועביד שבת ואתי - סמיק דעתיה עליה וקונה ליה, ונכון להקדים הקודם כי היכי דלא ליתו לאינצויי. ומה שטענו, דזה השני מיושב פה וזה אינו מיושב פה, אין זו טענה, דכל ישראל ערבים זה בזה מצוות (עיין סוטה לז:), ואין תלוי ביושבי העיר כלל.

ועיין בבא בתרא (קמב:), המזכה לעובר לא קנה, ואם תאמר משנתנינו - הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו. וברשב"ם: הואיל ודעתו קרובה וגמר ומקנה בכל לבו כו', עיין שם. ומשמע דהא דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הוא משום דאין מקנה בלב שלם, דעובר נמי הוא דבר שלא בא לעולם, וגרע מדבר שלא בא לעולם דעלמא, דלדבר שאינו בעולם אפילו רבי מאיר מודה, כמבואר בבבא בתרא שם (קמא:), ועם כל זה אמרינן דהיכא דמקנה בלב שלם כגון בבנו קני.

'ברי' לשון חביבות

בבבא מציעא (טז.), איתיביה רבי ירמיה לרבי אבהו וכו'. אמר ליה, ירמיה ברי וכו'. וברש"י: ירמיה ברי גרסינן.

עיין שו"ת שתי הלחם (סימן לו ד"ה נשאלת) [וז"ל: נשאלתי לבאר לשון רש"י וכו' מה הוא זה ירמיה ברי גרסינן, דאין לדעת מה בא ללמדינו בגרסא

(א) יש לצרף כאן דברי רבינו בגליוני הש"ס ירושלמי זרעים כרך ג אות רכא: "בן התורה, הוא רגיל בירושלמי לקרוא לתלמיד חכם - ברא דאורייתא. ועיין עוד ירושלמי ביכורים (פ"ג ה"א), אין התורה עומדת מפני בנה, עיין שם".

שם 'נתינה' כשנותן בעד דמים

בבבא מציעא (יא:), מתנות כהונה - 'נתינה' כתיבא בהו, חליפין - דרך מקח וממכר הוא. וברש"י: 'נתינה' כתיבא בהו, כדכתיב (דברים כו, ב) 'ונתתה ללווי' - זה מעשר ראשון (מעשר שני פ"ה מ"י), 'לגר ליתום ולאמנה' (שם) - זה מעשר עני (שם), לפיכך אסור להקנותן בסודר דדרך מקח הוא, שזה נותן לו כליו תחתיה, ונראה זה כמוכרן לו. ומבואר, דמכירה דהוא נתינה בעד דמים - לא מיקריא נתינה, רק נתינה בחנם הוא דמיקריא נתינה.

ומבואר דמכירה - דהוא נתינה בעד דמים - לא מיקריא 'נתינה', רק נתינה בחנם הוא דמיקריא 'נתינה', וצריך עיון קצת מתוספות עבודה זרה (כ. ד"ה רבי) דכתבו, דהאי דהכא איצטריך לגלות על נתינה דגר (ראה דברים יד, כא; עבודה זרה שם) שהיא מתנה ממש ולא נתינה בדמים, עכ"ל, עיין שם. ומבואר, דלולי קרא יש לפרש לשון נתינה דהכוונה לנתינה בדמים, ובאתי רק להעיר.

שליחות מטעם זכיה | אין שליח לדבר עבירה - דעבירה היא חוב

בבבא מציעא (יב:), גבי מתנה זכות הוא לו - זכין לאדם שלא בפניו. וברש"י (ד"ה גבי) כתב: דאנן סהדי דניחא ליה שתהא שלווח, הלכך כי ליתיה בצד חצרו דליכא לדמויי לידה - דאינה סמוכה, טיפוק לה זכייתה משליחותה, כי היכי דשלווחו זוכה לו שלא בפניו - חצרו נמי זוכה לו שלא בפניו.

מדברי רש"י אלה ראייה למה שכתבתי **בחידושי** לדון בעניין אי זכיה מטעם שליחות (עיין רש"י גיטין ט: ד"ה יחזור), וכתבתי אני דיש לומר להיפוך - דשליחות הוא מטעם זכיה, דאם אומר סתמא שרוצה בדבר - דיבור עביד איגיש דמיקרי ואמר (עיין בבא בתרא ל:), אבל כאשר אומר לשליח לעשות הדבר בפועל עבורו - בזה מגלה דעתו לגמרי דניחא ליה בדבר, והוי ליה משום הכי זכות לו, ועל כן השליח זוכה לו. ומדברי רש"י כאן דכתב ד'שלווחו זוכה לו' ראייה מפורשת להנ"ל דשליחות הוא מטעם זכיה.

ובחידושי הוספתי בה עוד, דהיינו טעמא דאין שליח לדבר עבירה (קידושין מב:), דעבירה הוא חוב בעצם, ואף שרוצה בה, מכל מקום סוף סוף הוא חוב לו בעצם, ולא שייך שיזכה לו, דהא הוא חוב לו באמת ולא זכות, ועל כן אין שליח לדבר עבירה, כיון דשליחות רק מטעם זכיה, ועבירה אינו זכות רק חוב.

ועיין תוספות בבא קמא (סו. ד"ה אין), דמשמע שם מדבריהם להדיא כך, דטעמא דאין שליח לדבר עבירה הוא משום דהשליחות הוא לחובתו, ואי אפשר ליעשות שליח לחובתו, עיין שם היטב, והוא מובן על פי דברינו הנ"ל. ובחידושי הארכת,

זו. ולפע"ד דבר גדול למדנו להועיל כדרכו הטוב והמטיב, ובא להשמיענו דאין למחוק תיבת 'ברי' מכח דרבי ירמיה לא היה בנו של רבי אבהו, עם כל זה שפיר גרסינן ליה, ודרך חביבות קרי ליה 'ברי' אף על גב דלאו בריה הוה (נמוקי יוסף שם ט: מדפי הר"ף ד"ה ירמיה).

וכשהרצתי הדברים בפני אהובי וכו' **כמהר"ר אפרים סג"ל נר"ו**, הוסיף נופך משלו להכריח הדבר מעצמו שלא היה בנו, דאם היה בנו היה לו לומר 'ברי' סתם, ולא 'ירמיה ברי'. אם כן זכינן לדין דלא דבר ריק דבר רש"י ז"ל, וילפינן מיניה טובא"ל.

גירושין שניים באותו גט

בבבא מציעא (יז.), שטר שלוחו בו ופרעו - אינו חוזר ולוה בו, שכבר נמחל שיעבודו.

עיין שו"ת **רדב"ז** (ח"ב סימן תשצה ד"ה תשובה) שכתב תוך דבריו, וז"ל: הילכך היכא דגירש בו והוא שלם, ואחר כך קרעוהו קרע בית דין, לא נתבטל מדין גט, ואם היה מותר לגרש בו אשה אחרת או אותה אשה בעצמה פעם אחרת בזה, הגט כשר הוא, אלא משום דנעשה מצותו הרי הוא בטל, והוי כשטר שנמחל שיעבודו שאינו חוזר ולוה בו, עכ"ל.

והנה אין מציאות לגירושין בגט הניתן כבר, רק היכא דמחזירה בו ביום והורצה לגרשה בו ביום, דאם לא כן הוי ליה מוקדם (עיין רא"ש גיטין פ"ב סימן ה), וכן לאשה אחרת - הא הוי לה שלא לשמה (עיין גיטין כד:), ורק בגוונא דכתיבנא משכחת, שאמר לסופר כתוב לי הגט גם לכשאחזרנה ואגרשנה.

וגם באופן זה חשיב שלא לשמה **לרמב"ם** (הלכות גירושין פ"ג ה"ו) - דפסול, דאומר לסופר כתוב גט לאשה דעלמא לכשאכנסנה אגרשנה (עיין יבמות נב:) - הוי משום שלא לשמה, וכמובן.

וגם יש לעיין בזה, אם אין גם הגירושין הראשונים פסולים, כיון דלא נכתב הגט לשם אותן הגירושין לבד, רק גם לשם גירושין השניים, ואם כן הוי ליה לגבי גירושין הראשונים לשמה ושלא לשמה - עיין תוספות מנחות (מב: ד"ה מה טעם)². ויש לחלק, דשם טעימה לגבי תכלת הוי ליה מילתא אחריתי וחשיב שפיר שלא לשמה, ומה שאין כן כאן יש לומר דשם גירושין חד הוא, וצריך רק שיהיה נכתב לשם גירושין של אותן איש ואשה (עיין רמב"ם הלכות גירושין פ"ג ה"א), ואף אם היתה כוונתו גם לאישות שניה שלהם, מכל מקום שפיר הוא לשמה לבד.

(ב) דהא דאיתא שם שטעימה פוסלת, היינו אם עירה צבע נסיון ביורה פוסל את כל היורה לציצית, כתבו: "ואפילו לשם ציצית, מכל מקום לשם נסיון נמי עבידא, והוי כמנחה שקמצה לשמה ושלא לשמה...".

ההבטחה האחרונה שמחוללת פלאים:

"כל מי שיסייע בהדפסת החיבורים שלי, אהיה לו למליץ יושר בעולם העליון"

(ההבטחה של רבינו ז"ע סמוך להסתלקותו, באוני חתנו הגה"צ רבי יצחק מענדל מארגנשטערן זצ"ל - מייסד וראש חברת 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו)

לרכישת הספרים (במשלוח עד הבית), לקבלת הגליון ולהתרומות:

טל: 1800-200-855 | דוא"ל: ot035104720@gmail.com